

Les primeres vacunes contra la varola a la nostra terra

Des dels temps antics, se sabia la possibilitat d'obtenir la immunitat contra la varola, mitjançant la variolització, és a dir inoculant el pus de la varola humana. Ja als antics xinesos introduïen el pus de la varola humana en el nas de les persones sanes, per a protegir-les contra les infeccions i el metge grec Manuel Timoni compta en la relació de l'any 1713, que les dones circassianes es punxaven el cos amb agulles impregnades de pus variolós, sabent que d'aquesta manera contreïen tan sols una lleugera infecció.

Lady Montague, muller de l'embaixador anglès a Constantinoble portà la notícia d'aquest descobriment a Anglaterra. El sistema va ésser emprat extensament pel metge de Ginebra, Teodoro Tronchin (1709-1781) i per Angelo Gatti, de Toscana, professor de medicina a Píssa. En 1761 es va traslladar a París on va fer-hi una activa propaganda de la variolització. També va estendre's la vacuna a Florència, Venècia, Milà i Nàpols. Però a pesar de la popularitat de la vacuna, no va ésser adoptada obligatòriament pel perill d'infecció simultània amb altres germens.

Va ésser Eduard Jenner, nascut a Berkeley, en el Gloucestershire (1749-1823) una de les figures més interessants en la Història de la medicina. Metge estudiós i modest, diligentíssim i guiat per un criteri sà i serè, qui va lograr ja durant la seva vida un dels més importants èxits de la Medicina.

Jenner, que era un simple cirurgià (en temps sense anestèsia, antisèpsia, ni antibiòtics) es va traslladar a Londres i va ésser deixeble i amic del seu paísà Jhon Hunter; en 1772 va tornar al seu país natal i els seus amplexos coneixements, la seva manera d'obrar cordial i gentil, i la noblesa de la seva ànima li varen fer conquistar les majors simpaties.

Va observar en la seva pràctica, que els qui havien tingut varola animal (propagada per les vaques) no malaltien de varola i així li va sorprendre l'afirmació d'una pagesa "que ella no tenia cap por a la infecció de la varola, per haver sofert la vacuna". Jenner va estudiar l'assumpte i després de molts anys d'observacions i experiments, va arribar a la conclusió que la vacuna era una segura defensa contra la varola. El 14 de Maig de 1794, 20 anys després de començar els seus estudis, va vacunar al nen JAUME PHIPPS amb el pus d'una pústula de la muniadora SARA NELMES, afectada de la vacuna (Cox-Pox). L'experiment va tenir èxit. Dies més tard va intentar vacunar al nen amb pus procedent de pústules de varola humana i la infecció no va prendre. Va continuar els seus estudis i experiments i finalment en 1798, va exposar els seus resultats en un petit llibre editat a Londres, titulat "An Inquiry into the causes and effects of the Variolæ Vaccinæ". No és possible imaginar l'emoció que va fer a tot el món, i encara que varen haver-hi partidaris i detractors, la vacunació es va estendre a tota Europa.

Al 1799 el metge suís Joan de Carro va fer la primera vacuna a Viena. Lluís Sacco (1769-1836) va ésser el propagador de l'obra de Jenner a tot Itàlia. Les seves observacions sobre "L'ús de la varola vacuna" publicades a Milà en 1808 i el seu

tractat sobre la vacunació publicat en 1809 i traduït al francès i alemany, varen contribuir a la difusió de la vacuna a Itàlia. En un monument a l'atri de l'Hospital de Milà hi ha la inscripció "Primer inoculador de la vacuna a Lombardia".

Anglaterra votà un donatiu nacional, en el Parlament, de 10.000 lliures esterlines per en Jenner, en 1807. Un segon donatiu de 20.000 lliures i en 1857 es va decretar l'erecció d'un monument a la seva memòria. D'aquesta manera la seva nació honrava a un dels millors benefactors de la Humanitat; perquè des de llavors en propagar-se la inoculació de la vacuna, la varola, malaltia terrible, amb mortalitat elevada i amb conseqüències d'unes cicatrius visibles tota la vida, va començar a decreixer.

A l'últim terç del segle XVIII era metge de Puigcerdà, el Dtor. Piguillem i Saló, graduat en Filosofia i Medicina. Al 7 de Gener de 1771 va néixer un fill seu, Francesc, el qual va demostrar de molt jove una excepcional intel·ligència i aplicació en els estudis; senti, com el seu pare, gran inclinació per la medicina, i als 15 anys ja havia iniciat els estudis en el Universitat de Cervera, on molt aviat es distingí com alumne excepcional, intervenint en actes acadèmics "defensant conclusions". Als 18 anys aconseguí la Llicenciatura en Medicina, (23 de Gener de 1787), i el Doctorat (7 de Febrer del mateix any).

Francesc Piguillem anà seguidament a Puigcerdà a col·laborar amb el seu pare. Més tard anà a Montpeller (França).

Montpeller, tradicional focus de la Medicina occidental, oferia als gironins l'anomenat Hotel de Geròne, fundat pel metge gironí Dtor. Joan Bruguera (Segle XV) que venia a ser una residència d'estudiants, i que donà grans serveis en els malaurats temps en que les Universitats Catalanes van ésser clausurades per ordre de Felip V; als anys que pogué anar Piguillem a Montpeller, era Director de la Fundació Bruguera, Mr. Paul Joseph Barthez, i en 1784, ho fou Mr. Gaspar Jean René.

Més tard, Piguillem, intervingué en la vida científica catalana i en 1790, per les seves activitats la Real Acadèmia de la Medicina de Barcelona l'anomenà Acadèmic Corresponsal. El 1776, va descriure una epidèmia de febres malignes de la Cerdanya. I a l'any següent l'acadèmia li atorgà Medalla d'Or per un treball sobre "Febres terciens contagioses registrades a Puigcerdà en el estudi de 1786".

L'estat sanitari de Catalunya, i concretament de les terres gironines finals del segle XVIII, preocupava seriósament: Així en 1769, a Sant Feliu de Guixols hi hagué una tremenda epidèmia de calentures malignes. En 1779 el Dtor. Pous descriu "Estragos de la Fiebre Miliar en el Ampurdà", que també afectà La Jonquera i el Sud de França. Entre 1809 i 1810, a La Celler de Ter, hi hagué una forta epidèmia de Còlera que en menys de 12 mesos causà 423 defuncions...

Les epidèmies seguides van impressionar a en Piguillem. En un treball presentat a la Acadèmia de Medicina, presentia que deuriem existir certs factors de resistència i immunitat natural, fets demostrats centenars d'anys més tard per Ehrlich i Pasteur.

França, que era el gresol de la ciència europea, va captar la bona nova de les inoculacions de JENNER, i Piguillem, que vivia el progressiu desenvolupament de la Ciència Mèdica Francesa, "Captà l'ona", i es va decidir a salvar el seu poble del flagell del virus variolós.

Piguillem devia estar al dia de les corrents científiques al·ludides i va assajar la inoculació de "Linfa Vacuna" antivariòlica al desembre de l'any 1800. Les primeres dosis de vacuna arribaren a Puigcerdà el dia 3 de desembre i tot seguit va inocular-la a tres fill d'una senyora de la Vila, que havia dipositat en ell tota la confiança; seguidament ho va fer a dos cosins d'aquells infants, i dotze dies després, en presència de les autoritats de la Vila, a altres sis nens de Puigcerdà.

Cal fixar-se que, malgrat que en les darreries del Segle XVIII, les comunicacions no eren les d'ara, el lapsus de temps que transcorregué entre l'èxit de JENNER i les inoculacions realitzades per Piguillem, no supera els dos anys.

Hem dit abans que la sabiduria i el nervi de Piguillem necessitaven un camp més ampli que el que podia oferir-li la Cerdanya; mort el seu pare decidí anar-se'n a Barcelona, i precisament quan va decidir marxar de Puigcerdà, fou el moment en què li arribà la "linfa" Jenneriana.

Les inoculacions de Piguillem tingueren un gran renom, de manera que al marxar de Puigcerdà, per anar a Barcelona, va aturar-se a Vic, per tal de vacunar un grup de nens..

El Dtor. Francesc Piguillem i Verdager després de fixar la seva residència a Barcelona, es convertí en una figura senyera de la Medicina Catalana.

La introducció de la vacuna antivariòlica li va aportar gran renom. En poc temps va vacunar a més de 7.000 persones, amb resultats molt satisfactoris. Tothom, i fins la Gaseta de Madrid (6 Gener de 1801) li reconegué el gran mèrit i dinamisme emprat en la tasca, la qual va tenir ampla transcendència, inclús a Amèrica. El 30 de Novembre de 1803, va sortir de La Corunya la Corbeta "Maria Pita" que embarcà 22 nens, unes quantes germanes de la Caritat, alguns facultatius i el Dtor. Francesc Xavier de Balmis, metge militar, natural d'Alacant, que era cap de l'expedició; el Vice-Director, encarregat de fer les vacunacions, fou el Dtor. Salvay i Lleopart que jugà amb desgràcia, perquè al periple primer va perdre un ull i després la vida.

La missió d'aquesta expedició marítima, disposada per el Rei Carles IV, era el de "inocular, implantar i difondre la "linfa Jenneriana" en la població de les possessions espanyoles d'ultramar. L'empresa fou, abans de tot, un corolari de la trascendental tasca del Dtor. Piguillem.

El 1801, el Dtor. Thomret, com a Director de la Comissió Mèdica Central, felicità a Piguillem reconeixent-lo a l'ensems, com a introductor de la vacuna a Espanya.

Ja instal·lat a Barcelona el Dtor. Piguillem multiplicava les seves activitats. Compaginà les consultes amb la introducció de novetats clíniques i tasques periodístiques. Més tard, pel seu prestigi, el Rei i la Junta Superior, el va anomenar Catedràtic de Clínica Mèdica de la Universitat de Barcelona, que havia deixat vacant, per defunció, el Dtor. Nogués, que fou el seu mestre en la Universitat de Cervera. Després d'anys de labor clínica i docent, retornà al seu lloc de naixença, de la Cerdanya, per reparar la seva afeblida salut. Però fou en va. El 21 d'Agost de 1826, morí en la pau del Senyor, després d'haver estat objecte de testimonis d'afecte i valoració per la gran obra mèdica que havia portat a terme; fins el Rei l'anomenà Metge de Cambra.

Havia estat un metge de la província de Girona que va començar a introduir la vacuna a Espanya.

DTOR. ANGEL LATORRE RIOS